

آیت‌الله اعرافی در مراسم بزرگداشت آیت‌الله سیدعلی‌اکبر قریشی

آیت‌الله سید علی‌اکبر قریشی

نماد علم، مجاهدت و هویت تاریخی آذربایجان

آیت‌الله علیرضا اعرافی، مدیر حوزه‌های علمیه، در ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۴، در رأس هیئتی بلندپایه از نمایندگان حوزوی، برای بازدید از حوزه‌های علمیه به استان آذربایجان غربی سفر کرد. وی در این سفر کوتاه، ضمن بازدید از حوزه‌های علمیه استان و افتتاح ساختمان جدید مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه آذربایجان غربی، در برنامه‌های متعددی شرکت کرد، از جمله: دیدار با مسئولان، علمای شیعه و اهل سنت، ملاقات با خانواده‌های معظم شهدا، سخنرانی در آیین هشتاد سال مجاهدت علمی، فرهنگی و اجتماعی آیت‌الله سیدعلی‌اکبر قریشی، رونمایی از ویژه‌نامه شرح‌حال و خدمات علمی و فرهنگی آیت‌الله قریشی با عنوان «خادم‌الثقلین» که توسط هفته‌نامه افق حوزه چاپ و منتشر گردیده بود، دیدار با خانواده حجت‌الاسلام شهید کمال قاسمی، شهیدشاخص سال ۱۴۰۴ حوزه‌های علمیه و... از جمله برنامه‌های انجام‌شده در خلال این سفر بود.

در دره‌های هولناک تاریخی می‌کشاند؛ البته در کنار آن، مانند درگذشته و فراموشی امروز و آینده نیز یک غفلت بزرگ است. راه درست آن است که نکوداشت‌ها و مطالعات تاریخی به جوان امروز و جامعه ما، هم نگاه تاریخی دهد و هم از تاریخ، پله‌ای بسازد برای صعود در نردبان رشد و تعالی امروز و فردا. این راه درست است.

• **پیام تاریخی و تمدنی حوزه علمیه در نگاه رهبر انقلاب**

در پیام رهبری معظم انقلاب به‌مناسبت یکصدمین سالگرد ب‌ان‌ت‌اسیس حوزه علمیه قم که به‌عنوان «حوزه پیشرو و سرآمد» شناخته می‌شود، اگر دقت کنید، بخش مهمی از این پیام ارجاع روحانیت و طلاب جوان و عزیز به تاریخ حوزه است. این نکته را باید بسیار مهم شمرد؛ زیرا این یک فصل مهم در پیام حوزه پیشرو و سرآمد، در دانشگاه و در جامعه است که تاریخ را بشناسد و هویت خود را صیانت کند؛ اما با افقی تمدنی به آینده نگاه کند. این راهی درست است.

اساس پیام این نکوداشت این است که دانشجوی عزیز، طلبه بزرگوار، استاد گران‌قدر و جوان ارجمند! ما امروز به یک نگاه دقیق و درست تاریخی نیاز داریم. باید تاریخ را بشناسیم، تصورات گذشته را بفهمیم، هم شکوه و مجد پیشین را یادآوری کنیم و از دستاوردهای عظیم ایران و انقلاب اسلامی غفلت نکنیم و بزرگان دین و دانش خود را بشناسیم؛ اما در آن متوقف نشویم و نگاهی به آینده و جهان در پیش رو بیندازیم. این پیام این همایش است.

• **حوزه علمیه کانونی از علم، دانش و اندیشه**

مطلب دیگری که باید عرض کنم، چندجمله‌ای درباره حوزه علمیه به‌عنوان یک کانون علم و دانش و اندیشه است. این شخصیت بزرگوار [آیت‌الله قریشی] نیز از درون یک نهاد تاریخی بیش از هزارساله علم، دانش، اخلاق و ادب برخاسته است. حوزه علمیه یک واژه پرمعنا و زنده در تاریخ ایران و هویت یک انسان مسلمان است. من در باب حوزه، به‌مناسبت این اجلاس مبارک و نورانی، چند جمله را عرض می‌کنم.

۱. **حوزه‌های علمیه؛**

نهاد تاریخی ریشه‌دار و بی‌بدیل در جهان اسلام و ایران

حوزه‌های علمیه نهادهی تاریخی، ریشه‌دار و کهن هستند که در جهان اسلام، منطقه و به‌ویژه در ایران، نقشی بی‌بدیل ایفا کرده‌اند. ما برای دانشگاه نهایت احترام قائلیم؛ دانشگاه رکن امروز و فردای کشور است و بنده افتخار دارم که از جوانی با دانشگاه و دانشگاهیان در ارتباط بودم؛ اما باید بدانیم که روزگاری تمام دانشگاه و علم و اندیشه ما در نهاد مدرسه، معهد و حوزه جمع بود. حوزه یک نهاد تاریخی است و نام‌نشان آن، در شناسنامه علمی و فرهنگی ایران و جهان اسلام ثبت و ضبط شده است. بیش از هزارسال است که معاهد علمی و دینی مذاهب گوناگون اسلامی، به‌ویژه حوزه‌های علمیه شیعه، در همه مسائل تاریخی ما اثرگذار بوده‌اند.

حوزه یک نهاد کهن تاریخی است؛ نهادهی که لیریز از افتخارات بی‌شمار برای ملت ما و اسلام است. این یک ویژگی منحصربه‌فرد حوزه است. حوزه نهادهی نیست که طی یک دهه، یک‌قرن یا دو قرن روییده باشد؛ بلکه نهادهی است که از تاریخ کهن ایران و اسلام سرچشمه گرفته است.

۲. **حوزه مرکز علم، خرد و اندیشه‌ورزی**

حوزه مساوی با علم، خرد و اندیشه‌ورزی است؛ این رکن و اساس حوزه‌های علمیه است. امروز روز گرامی داشت ملاصدرای شیرازی، بنیان‌گذار حکمت متعالیه است. تاریخ حوزه را که شما ورق زنید، فلسفه، کلام، حدیث، تفسیر قرآن، نهج‌البلاغه، علوم ادبی تا علوم ریاضی و طبیعی در حوزه‌های علمیه ما، همواره رایج و متداول بوده است. حوزه‌های علمیه همواره مولد افکار بزرگ و مکاتب عظیم فلسفی، کلامی، تفسیری، فقهی، حقوقی، اصولی و ادبی بوده‌اند و تا روزگاری در علوم اجتماعی و طبیعی و ریاضی نیز پیشتاز بوده‌اند. در همین مراغه، خواجه‌نصیر طوسی از سرآمدان علوم گوناگون الهی و حکمت و طبیعیات و ریاضیات، تا هیأت و نجوم بوده است. در تاریخ حوزه، کتاب جواهرالکلام، کتاب‌های علامه حلی، کتاب‌های شیخ طوسی و شیخ مفید ^{رحمته‌م‌الله}، جریان‌ساز علم و مکتب‌ساز حقوق و اندیشه‌های متعالی است.

۳. **حوزه جایگاه علم و دانش متعالی و جهاد علمی**

حوزه جای علم و دانش متعالی است. حوزه صرفاً جای تربیت یک مبلغ عادی نیست؛ تبلیغ ما نیز یک جهاد علمی است. پایه‌های حوزه در اندیشه متعالی شعب گوناگون علمی قرار دارد که نمونه آن، آیت‌الله قریشی است که ملاحظه می‌کنید. در شعب گوناگون، نوآوری‌های علمی حوزه سرآمد است. در ۳۰ جلدی که از آثار یکصدمین سالگرد ب‌ان‌ت‌اسیس حوزه قم رونمایی شد، ادامه در صفحه بعد

ا رومیه تا خوی و دیگر شهرهای بزرگ آن، کانون‌های جوشان عالمان و اندیشمندان بوده‌اند و این ارزش را ما باید حفظ کنیم.

• **پیام نشست‌های بزرگداشت؛ هویت‌سازی برای آینده ایران**

پیام این نشست و این‌گونه برنامه‌ها، از سویی گرمی داشت مقام مجاهدت عالمان بزرگ است و از سویی دیگر، هویت‌سازی عمیق برای آینده ایران، انقلاب و اسلام را در پی دارد. این گرمی داشت‌ها، هدفی معمولی و متعارف چون بزرگداشت مجاهدان علم و فرهنگ و شکر نعمت وجودشان را در برمی‌گیرد؛ اما فراتر از آن، الگوسازی، الهام‌بخشی، فرهنگ‌پروری و ساخت هویت جوان امروز را برای به دوش کشیدن رسالت‌های سنگین آینده دنبال می‌کند. در وانفسای هجوم دشمنان ایران، اسلام و انقلاب اسلامی، ما نیازمند زنجیره‌ای مستحکم از جوانان، زنان و مردان مقاومی هستیم که عزت و شکوه ایران، اسلام و انقلاب اسلامی و معارف الهی و خاندان پیامبر ^{صلی‌الله‌ع‌یه‌و‌آله‌ه‌و‌س‌لم‌} را صیانت کنند.

پیام این همایش نورانی و نکوداشت چهره‌ای بزرگ و ارزشمند چون آیت‌الله قریشی به نسل جوان و مردم عزیز این استان گران‌قدر و سرافراز آن است که ما برای آینده به این هویت عمیق ایمانی، علمی، معنوی، اخلاقی و ماندگار نیاز داریم. این همایش، آن هویت و جوان غیور، فهیم و آگاه را مخاطب قرار می‌دهد. دختران و پسران عزیز دانش‌آموز و دانشجو، مخاطبان این گرمی داشت و نکوداشت از این شخصیت بزرگوار و دیگر شخصیت‌های عظیم‌القدر این منطقه هستند.

• **اهمیت شناخت تاریخ و حافظه تاریخی ملت**

پیام این همایش به دختران و پسران دانش‌آموز، عزیزان دانشجو و جوانان آینده‌ساز آن است که شما باید راه این بزرگان را بییمایید. اقتصاد شکوفا، علم و دانش پیشرفته، اخلاق و ادب متعالی و همه شاخصه‌های یک شهر، یک استان و یک کشور متعالی و پیشرو، در گروی شناخت تاریخ گذشته است. اگر ما در برابر تاریخ گذشته دچار فراموشی شویم و حافظه تاریخی ما پاک شود، سقوط خواهیم کرد. ملت‌هایی مثل ایران که از سابقه‌ای کهن و قرون متمادی برخوردارند و در قرون متمادی پرچم‌دار علم، دانش، فرهنگ، ادب، اخلاق و مجاهدت در راه خدا بوده‌اند، اگر حافظه تاریخی خود را از دست بدهند، سقوط می‌کنند. در جامعه‌شناسی، به مفهوم حافظه تاریخی تأکید فراوانی شده و این امر درستی است.



• **خطر فراموشی جمعی و تلاش دشمنان برای تضعیف حافظه تاریخی ایران**

ما یک نسیان و فراموشی فردی داریم؛ فرض بگیرید کسی دچار آلزایمر و فراموشی شود، چگونه هویت فردی خودش را از دست می‌دهد؟ گاهی یک جامعه بزرگ به‌دلیل گوناگون دچار نسیان جمعی می‌شود، حافظه تاریخی او ضعیف یا پاک می‌شود. این جامعه آینده درخشانی نخواهد داشت. امروز تلاش‌های فراوانی در عالم انجام می‌پذیرد تا ملت ایران را دچار ضعف حافظه‌ای و تزلزل حافظه تاریخی کنند. چرا؟ برای اینکه ایران هرگاه فرصت یافته است، معجزه آفریده است.

آن همه فشارهای قرون متمادی بر ایران، به‌دلیل آن بوده است که ایران یک جای عادی و متعارف نیست. وقتی که اینجا فرصت کند، مشروطه پدید می‌آورد؛ نهضت نفت پدید می‌آورد؛ نهضت تنباکو ایجاد می‌کند؛ وقتی که فرصت بکند، نهضت و انقلاب اسلامی ایجاد می‌کند. امواج تحولات ایران همیشه در منطقه و جهان منتشر می‌شده است. یکی از بزرگ‌ترین کارها این است که حافظه تاریخی ملت گرفته بشود.

جوان امروز به‌دلیل ضعف‌هایی که ما داریم و فشارهایی که وجود دارد، ممکن است دچار ضعف حافظه اجتماعی و تاریخی شود. این خطر بزرگ برای ملت‌های بزرگ است. فراموشی تاریخی و هویت پیشین، عظمت و شکوه گذشته ما را به سمت سقوط



بر منبر هدایت و وعظ و خطابه ناس، از شمع حیات‌شان گوهر شب چراغ ساخته‌اند. افتخار و آفرین بر شهدای حوزه و روحانیت که در هنگامه نبرد، رشته تعلقات درس و بحث و مدرسه را بریدند و عقال تمنیات دنیا را از پای حقیقت علم برگرفتند و سبک بالانه به میهمانی عرشیان رفتند و در مجمع ملکوتیان شعر حضور سروده‌اند. سلام بر آنان که تا کشف حقیقت تغه به‌پیش تاختند و برای قوم و ملت خود، منذران صادقی شدند که بندبند حدیث صداقت‌شان را قطرات خون و قطعات پاره‌پاره پیکرشان گواهی کرده است.» درود بر ساحت این امام بزرگ و عظیم‌الشان و شهدای عالی‌قدر انقلاب و دفاع مقدس و مقاومت و شهدای خدمت و شهدای این استان.

• **آذربایجان؛ سینه‌ستبر ایران، مهد مقاومت و هم‌زیستی ادیان**
آذربایجان، به‌معنای عام خود و به‌طور خاص آذربایجان غربی، همواره مهد مبارزه و انقلاب و پیشگام دفاع از مهن اسلامی در مقاطع گوناگون بوده است. این استان در دوران دفاع مقدس، سرو بلند و جایگاه رفیع مقاومت به شمار می‌رفت. آذربایجان غربی نماد هم‌زیستی دینی میان ادیان در طول قرن‌ها و نشان بزرگ وحدت اسلامی و همدلی و هم‌زنگی اقوام، نژادها و فرهنگ‌های گوناگون بوده است. آذربایجان، مظهر وحدت اقوام و فرهنگ ایرانی و تاریخ ایران است.

آذربایجان غربی و آذربایجان، سینه ستبر، بازوی نیرومند و قامت رشید ایران هستند و سهم مجاهدان، عالمان، اندیشمندان و مردم شریف و عزیز و بزرگوار آن در عزت، عظمت و شکوه ایران بسیار بزرگ است. نقش مردان بزرگ، سیاست‌مداران و دانشمندان و شهیدان و مجاهدان آذربایجان در ساختن ایران کهن و ایران امروز و بی‌تردید به‌فضل الهی در ایران آینده، نقشی ستودنی و بسیار بسیار بزرگ و ستایش برانگیز است. این نقش تاریخی و نقش امروز آذربایجان در ایران امروز و فردا به‌واسطه مردم عزیز آذربایجان غربی، آذربایجان شرقی و مردمان عزیز این دیار رقم خورده است.

همه ما هنگامی که از بزرگان تجلیل و تکریم می‌کنیم، هنگامی که از چهره‌های علمی دانشگاهی و حوزوی، از چهره‌های مبارز و مجاهد و شهدای عالی‌قدر و پیشگامان علم و فرهنگ و اقتصاد و تلاش و کار نام می‌بریم و مقام آنان را نیکو می‌داریم، نباید فراموش کنیم که همه اینها به‌برکت مردمانی آگاه و هوشمند است؛ مردمی فهیم، هوشمند، بیدار و بصیر و میدان‌دار و مجاهد که از درون آن مردم و دریای خروشان‌شان، چهره‌های بزرگ برمی‌خیزند. آذربایجان هم در درون خود نقش مهم استانی ایفا کرده است و فراتر از آن، در سطح ملی و فراملی یک نقطه و کانون نورافشان و اثرگذار بوده است. جوان امروز آذربایجان باید این را بداند که آنان و اسلاف‌شان، معماران ایران و منطقه و اثرگذاران در قافله علم و دانش و اندیشه و اقتصاد ایران و منطقه بوده و هستند. بارها من عرض کرده‌ام که اگر حوزه قم و نجف را از آذربایجان منها کنیم، به درجات زیاد نزول پیدا می‌کند. نام‌آوران بزرگ و اندیشمندان بزرگ از آذربایجان شرقی و غربی در شهرهای گوناگون این خطه، از تبریز و

آیت‌الله اعرافی در مراسم بزرگداشت آیت‌الله سیدعلی‌اکبر قریشی و رونمایی از ویژه‌نامه «خادم‌الثقلین»، ضمن نکوداشت شخصیت برجسته علمی و معنوی ایشان، با یادآوری مقام ولای شهدا و بزرگان آذربایجان غربی، بر اهمیت حافظه تاریخی و ضرورت هویت‌سازی برای نسل جوان تأکید کرد و حوزه‌های علمیه را به‌عنوان کانون حفظ و ترویج دانش، فرهنگ و تمدن اسلامی برشمرد.

متن کامل سخنان آیت‌الله اعرافی به شرح زیر است:

• **تجلیل از سفیران نور**

شکرگزار بهره‌مندی از سفیران نور و هدایت، پیامبران الهی و رسل آسمانی، صحف ربانی، علمای بزرگ و هادیان امت هستیم. خداوند را شاکریم که در محفلی حضور یافته‌ایم که به نام عالمی ربانی و دانشمندی گرامی، چهره‌ای نورانی و شخصیتی مورد احترام مردم عزیز و شریف آذربایجان غربی است. بنده نیز در آغاز به‌عنوان یک طلبه کوچک و به‌نام حوزه، نهاد روحانیت و علم و دین، مقام ولای علمای بزرگ این دیار و شهدای عالی‌قدر این استان سرافراز را گرامی می‌دارم. درود می‌فرستیم به ارواح پاک ۱۲ هزار شهید استان و به‌معنایی ۳۶ هزار شهید این استان. همچنین، درود می‌فرستیم به ارواح علمای بزرگ، خیرین بزرگوار و دانشمندان گرامی این استان که به لقای الهی شتافته‌اند. مقام همه آن‌ها، از جمله نماینده معزز و فقید ولی‌فقیه در استان، مرحوم حاج‌آقای حسنی و شهدای روحانیت استان را گرامی می‌داریم. درود می‌فرستیم به ارواح آنان و امام شهدا. به‌نام حوزه، تقدیر و تشکر و سپاس و امتنان و گرامی داشت خود را تقدیم دانشمند فرزانه و عالم فرهیخته، آیت‌الله حاج سید علی‌اکبر قریشی می‌کنیم و برای ایشان آرزوی عزت و سلامت داریم. از نماینده معزز ولی‌فقیه در استان، استاند‌ار محترم، حوزه استان، نهادهای علمی فرهنگی، نظامی، انتظامی، حوزوی و دانشگاهی و همه مسئولان و دستگاه‌های علمی و فرهنگی، اجرایی و امنیتی استان نیز تقدیر و تشکر می‌نمایم.

• **بازخوانی فرازی از منشور روحانیت**

اجازه می‌خواهم که در مقدمه سخن، فرازی از منشور روحانیت حضرت امام را تقدیم کنم. امام بزرگوار ما سلسله‌جنبان نهضت و انقلاب اسلامی بودند و فصلی نو نه برای ایران که برای منطقه و نه فقط برای منطقه که برای جهان اسلام و نه برای جهان اسلام که برای جهان ادیان و نه‌تنها برای آن، که برای جهان جدید و نوین گشودند. حق بزرگی بر همه ما دارند؛ استقلال و عظمت ایران، شکوه نام ایران و پیشرفت و تعالی ایران و طنین‌افکن شدن گفتمان اسلام در عصر جدید، همه مرهون امام ^{رحمته‌م‌الله} است.

در منشور روحانیت، امام از اینجا سخن را آغاز فرمودند که: «صلوات و سلام خدا و رسول خدا بر ارواح طیبه شهیدان، خصوصاً شهدای عزیز حوزه‌ها و روحانیت. درود بر حاملان امانت وحی و رسالت؛ پاسداران شهیدی که ارکان عظمت و افتخار انقلاب اسلامی را بر دوش تعهد سرخ و خونین خویش حمل نموده‌اند. سلام بر حماسه‌سازان همیشه جاوید روحانیت که رساله علمیه و عملیه خود را به دم شهادت و مُرکب خون نوشته‌اند و